

LİDERLER, HÜKÜMET,
KUMANDANLAR VE AF!

VERGİ
ADALETSİZLİĞİ

TÜSTAV

ZENGİNE AZ

FAKİRE ÇOK

BAKIŞ

Sistemsiz iyi niyet

Sayın İnönü, temel meselenin «iktisadi» olduğunu söyleyerek, dertlerimize doğru teşhis koymuştur. Başbakan, geniş ölçüde dış yardım alacağımızı müjdeliyerek, 1967 yılı için istihsal rakamları vererek ve aslında fazla önemli olmayan yatırım projeleri taslaklarını överek, gözlemleri yarımın Türkiye'ye çevirtmek istemiştir.

Sayın İnönü'nün, bütün meseleleri Kayseri affının geri plana ittiği bir sırada, af tasarılarına layık olduğu mevkii vermesi ve halk efkârının dikkatini ciddi davalara çekmeye çalışması sevindirici bir olaydır. Bununla beraber, «bol dış yardım, büyük istihsal artışı, nurlu istikbal» gibi sözler, halk efkârının yabancı değil, geçmiş yıla da çok ışılken bu sözlerle artık kanıksanmıştır.

Başbakanın konuşmasında, geçmiş çevrege nazaran tek fark, kalkınmanın plan çerçevesinde yürütüleceğinin belirtmesidir. Fakat soyut bir plan sözünün, halk efkârının ilgisini çekmeyeceği aşikardır. Bu sebeple Başbakanın konuşmaları ruhlan beklenen ihtizazı yaratamamış, Kayseri affının konusu olarak kalmıştır. Bunun başka türlü olması beklenemezdi. «Hükümet plan yapıyor. Ümit verici dış yardım müzakerelerine giriştik» şeklinde konuşmaların aç ruhları doyurması mümkün değildir. Halbuki aç ruhlardan beklediği peşilli davalar vardır. Mesele sayın İnönü'nün artan topraksız köylü toprak kurultuğu yataktadır. Hazine toprakları ve ağalar toprakları gibi kullanılmakta, bir çok çiftçi toprak elinde olduğu halde toprak ağaların elinden kurtaramamaktadır. Kadınlarda göçmenler, 30 yıl önce kendilerine verilen toprağı ağalardan sökebildikleri için hâli mahkeme kapısında! Başbakan köylüleri 360 dönüm tapulu araziye ağalardan 18 bin dönümüne sahiplenmelerini hakları için, beyhude yere işleri toprak ağalarını çalmışlardır.

Diğerlerinden, arazileri toprakları ağalar tarafından zorla işgal edilen çaresiz köylülerden devamlı şikâyetler geliyor. Bunun istatistiklerin de gösterdiği üzere Akdeniz Bölgesinde toprak ağaları yüzde 30 el, çiftçilerin yüzde 3'ünün elindedir. Derhal halledilmesi gereken bir toprak adaletsizliği meselesi vardır. Halbuki toprak isteyen ve ağalardan yakını olan köylü kütellerine Başbakanın vaatleri «toprak reformu sadece toprak dağıtmaktan ibaret değildir» veya «Türkiyede artık toprak ağası kalmamıştır» tarzında sözlerdir.

Bu toprak politikasının mevcut olmaması ve herkesi memnun etmek endişesiyle kalkınmanın tercihlerden ürkmesi, bu tarz sözler insan sulara yol açmaktadır. Bu toprak kanunu çerçevesinde dahi «Bizim toprak vereceğiz. Ağa istibdadına sonlandırmaya çalışacağız» diyen ve Toprak İhtisal Komisyon Müdürlüğüne ve Valilere bu yönde kesin talimat gönderen bir hükümet, geniş çiftçi kütellerinin gönüllü olmalarını ve planı benimsemesini istemiyor.

Geçmişte içinde de durum farklı değildi. Geçen gün İnönü, mesken konusuna mensur çok iyi vazedenden, bilimsel ve teknik çok değerli ve doğru bir konuşma yaparak, fakat bir mesken politikası tesbitinde başarısız kaçmıştır. Kirada oturan insanların gelirlerinin yüzde 37 sine mesken gücünü belirten başbakan, mesken rehber olacak bir kira politikasını halka açıklamak ihtiyacını

duymamıştır. Kira rezaletinin temel sebeplerinden biri olan arsa spekülasyonu meselesinde vaziyet almamıştır. Evlerinin yıkılması korkusuyla huzuru kaçan gecekondularını gönüllerini rahatlatacak bir görüş getirmemiştir. Halbuki yeter sayıda mesken yapmanın imkânsızlığı karşısında, «yerine ev vermeden gecekonda yıkılmıyacaktı. Evini kendi yapan fakir vatandaşlara arsa verilecektir» tarzında, zararlarının gizdiği bir politikanın açıklanması, gecekonduda yaşayan vatandaşlar için, af konusunu unutturmaya yeter ve artardı. Bu tercih te yapılmamış, mesken meselesini inceliyen uzmanlara ışık tutulmamıştır.

Vergi konusunda da adaletsiz sistemin değiştirileceğini gösteren en ufak bir işaret yoktur. Hükümetin politikasından habersiz uzmanlar tarafından mevcut adaletsizliği artırıcı yönde, tasarılar hazırlanmaktadır. Sosyal adalet içinde hızlı kalkınmayı sağlayacağını söyleyen hükümetin bir vergi politikası yoktur.

Örnekleri çoğaltmak kolaydır. Hükümet, herkesi memnun etme endişesiyle, her alanda tercihlerden kaçınmaktadır. Bu yüzden bir hükümet politikası mevcut değildir. Ortada ciddi ve inandırıcı bir hükümet politikası olmadığı için de halk efkârını ve basını ciddi meselelerle ilgilendirmek güçleşmektedir. Bu durumda af dedikoduları elbette gazetelerin baş sayfalarında yer alır. Toprak, iş ve mesken bekleyen büyük vatandaş kütlesi elbette ümitsizliğe düşer.

Kalkınmanın temel şartı

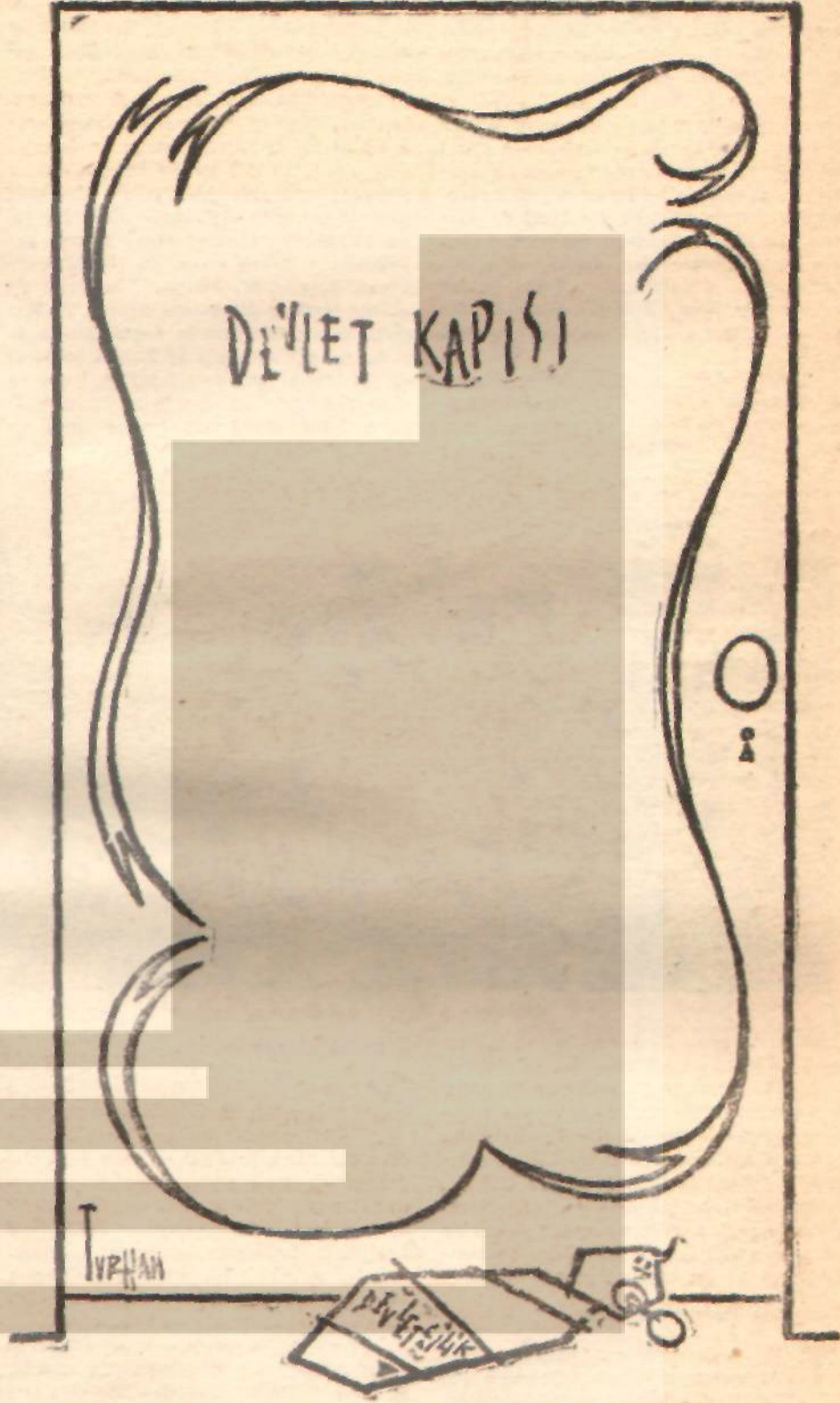
tercihlerden kaçış, hızlı kalkınma politikasının yürütülmesini ve planın uygulanmasını da imkânsızlaştırır. Hükümetçe benimsenen kalkınma hızının gerçekleştirilebilmesi için, önümüzdeki yıl devlet gelirlerinde asgari 2 milyar bir artış sağlanmasına ihtiyaç olduğu hesaplanmıştır. Halbuki yeni vergi kanunları ve tasarıları vergi azaltıcı yödedir. Güçlü çevrelerden gelen vergi indirimi taleplerine karşı koyamayan hükümet, ağır vergi yükü altında ezilen dar gelirli ücretlilerin sırtından, vergi kayıplarının büyük rakamlara ulaşmasını önlemeye çalışmaktadır. Buna rağmen büyük sermaye vergilerden ve işçilere tanınan hakların fazlalığından şikâyetçidir! Milyoner bir iş adamı, müteşebbislerin şahsi giderleri için ayırdıkları gelirlerin dışında vergi ödememesini, bakanlardan talep edebilecek kadar dünyadan habersizdir.

Bu taleplere karşı konuşa bile, dış yardımların yanı sıra devlete büyük çapta yeni gelir kaynakları bulmadıkça, hızlı kalkınmayı gerçekleştirmek hayaldir. Kağıt üzerinde dünyanın en mükemmel planı da yapılsa, bugünkü gidişle, ayakta durabilecek bir mucizedir. Kısaca, kalkınmaya ayırdığımız kaynakları, geniş ölçüde arttırmaktan başka çare yoktur.

Bu noktada temel bir tercihe ihtiyaç vardır: Büyük yatırım gayretinin gerektirdiği fedakârlıklar, hangi sınıflara yüklenecektir?

Menderes devrinde olduğu gibi, kalkınmanın fiyatını dar gelirli vatandaşlar mı ödiyecektir?

Menderes devrine nazaran çok daha elverişsiz imkânlarla, çok daha fazla yatırım yapmaya karar verdiğimiz bir sırada,

bu soruları tarih olarak cevaplandırmanın lazımdır.

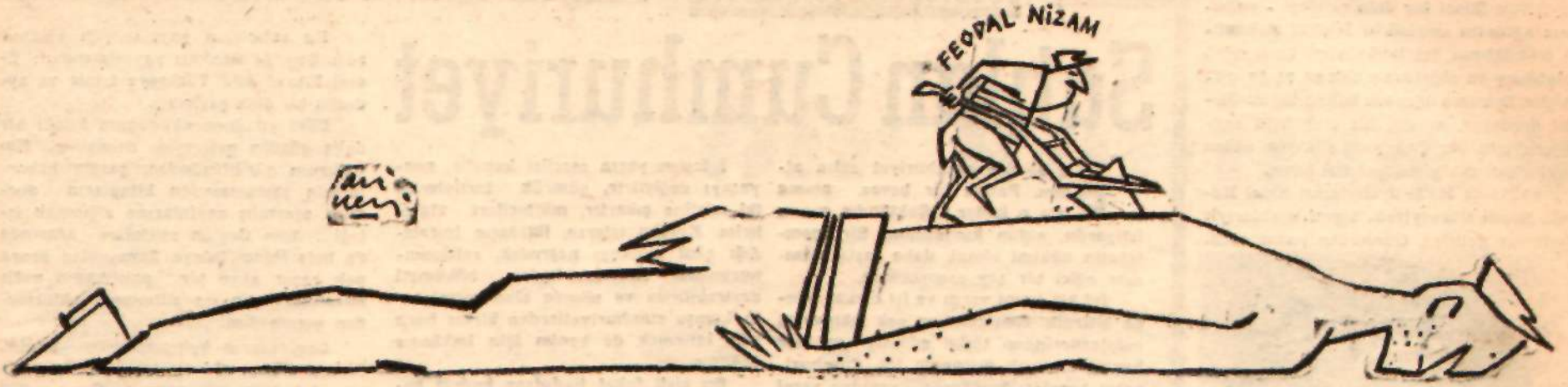
Bizim ilk günden beri ısrarla savunduğumuz tez şudur: Milletçe tasarruflu arttırmak zorundayız. Bu da emekçi kütellerinin şevkle çalışmasını ve fedakârlığa katılmasını gerektirecektir. Fakat bugünkü adaletsiz düzen devam ettiği müddetçe, özellikle demokratik bir idare altında, kütellerin fedakârlığa rıza göstermesi ve şevkle çalışması hayaldir. Ancak emeğin üstün değerinin tanınması, nimet ve külfetlerde eşitliğin sağlanması, kalkınmanın gerektirdiği fedakârlık için uygun bir ortam yaratabilir.

Bugün tam bir istismar düzeni içinde bulunuyoruz. Gelir farkları korkunçtur. Çiftçiler, ağaların ve tefeci tüccarların

elinde sömürülmektedir. Memur ve işçilere aynı iş için çok farklı ücretler ödenmektedir. Emek ezilmekte, sermaye saltanat sürmektedir. Vergi yükü fakirlerin sırtındadır. Bu adaletsizlikleri kaldırmaya yönelmedikçe, nüfusu hızla artan, büyük dış yardımlarla ancak ayakta durabilen bir memlekette, Menderes devrinin adaletsiz kalkınma tecrübesiyle gözleri açılan emekçi kütellerinden fedakârlık istenemez. İstense de elde edilemez. Emeğin üstün değeri tanınmalı, fedakârlık ve nimette eşitlik sağlanmalıdır. 1962 Türkiye'sinde, başka türlü kalkınmak mümkün değildir.

Bu temel tercih karşısında gerideyen hükümetler, Türkiye'yi kalkınma yoluna koyamaz.

Doğan Avcıoğlu

SÜR GİT

bir sözcü gibi kullanmaya hazırlanıyorlardı.

Nitekim, ilk adım olarak, 22 Şubatın arifesinde ve sonrasında, 22 Şubatçıların temsil ettiği ruhtan korktuklarından dolayı AP den atılmış olan altı kişi —Burhan, Apaydın, Tahsin Demiray, Gökhan Evliyaoğlu, Mehmet Ali Aytaç, Hami Tezkan ve Mehmet Turgut—, evvelki karar yok sayılıp yeniden başra basılıyor, YTP müfritlerinden, Yastada avukatlığı ile şöhret yapmış Ertuğrul Akça ile de takviye ediliyordu. Artık sıra, Ortak Hükümetin AP kanadının yapmak istediği işlerde İnönü'yü sözcü yapabilmeye gelmişti!

Not: Sonunu ben bağliyacagım:

A.P. nin yeni hâkimleri şimdilik Koalisyonu bozmaya değil, ondan faydalanmaya hazırlanıyor. Nitekim partiye tekrar alınan en sıvri milletvekilleri bile «Koalisyonu karşı olmadıklarını, sadece koalisyon içinde A.P. nin daha şahsiyetli olmasını istediklerini» açıklamışlardır.

Bu durumda, koalisyonun A.P. kanadının İnönü'nün politikasına şimdilik rıza göstermesi lazımdır. İnönü en ufak bir tâviz vermeye yanaşmadığına göre, 22 Şubat ile Kayseri affarı ayrı mütakale edilecek ve A.P. Bakan delegasyonu sevdiğinden vazgeçecektir. Fakat bu çok kısa vâdeli bir anlaşmadır. Son değişiklikler A.P. de hem iktidarda kalmak, hem de muhalefet yapmak temayülünü kuvvetlendirmiştir. Büyük Kongreye yani 9 Eylülö kadar bu böyle sürüp gidecektir. Kongrenin yaklaşması muhalefet yapma temayüllerini daha da arttıracaktır. Başka bir deyişle koalisyon yaşayabilir, fakat onun ancak son dakikada önlenebilen süratli buhranlardan kurtulma şansı gittikçe sayılamaktadır. Bugün af diyenler, yarın af yapılırsa, başka bir lâf bulacaklar ve eüretleri de artacağı için, yatıştırılmaları daha zor olacaktır.

Bütün bunlar, mevcut siyasî partiler arasında dağılmış bulunan idareci zümresine, ağır bir iktisadî ve sosyal buhran içinde bulunan Türkiye'ye öncülük yapamayacağımlerle idareci zümrenin meseleleri arasında gittikçe genişleyen bir uçurum vardır. Bu aykırı gidiş, her halde çok uzun zaman devam edemez.

Millet Meclisi

Bizim Radyo

Kadirli Kaymakamı, meseleleri, CHP'nin devrimci kanadıyla ağa savunucularını karşı karşıya getirdi. Kavga ve gürültü içinde geçen, çekilme sonunda, ağa savunucuları Türk halk efkârı önünde mânevî bir bozguna uğradı. Söz. Hi soru müessesesinin bir bakımdan hesap sormak için değil de, bakan el altından sağladığı malzemeyle onu savunmak için kullanan Kemal Bağcıoğlu (Maraş A.P.) ve Ali Nail Erdem (İzmir A.P.), ağalara boyun eğmeyen Kadirli Kaymakamını ve basını komünistlikle ve "Bizim Radyo" dan talimat almakla suçlandırı. Bağcıoğlu "Komünist radyoları Mehmet Canı tutuyor. O halde talimat Moskovadan geliyor. Komünist radyolarının savunduğu bir adamı, bir milletvekili nasıl savunur?"

Bu aşaklık susturma ve sindirme me- tedalarına Suphi Baykam gereken cevap-

ları verdi: "Komünist radyoları, 27 Mayıs da tutmuşlardı. O halde 27 Mayıs karşı mı olmak lazımdı?"

İçişleri Bakanı Topaloğlu da, "Fotografılara inanmayın. Park parka benzemiyor. Çamlar kurudu. Kaymakam elbise tahsisatı aldı" gibi incir çekirdeğini doldurmayan iddialardan medet umarak ve gizli müfettiş raporlarını sokağa dökerek zayıf bir savunma yaptı. Beynâzice yapılan bu savunmalar ve iftiralar, Mehmet Can aleyhtarlarının maskesini düşürmekten başka bir sonuç vermedi. İyi bir parlamenter olan Suphi Baykam, bakandan tedarik ettikleri malzemeyle, bakamı savunmak için sözlü soru veren

«İstirap kafilesi» Başbakanlıkta

iki milletvekili ve Topaloğlunu bu baklı dâvada perişan etmesini çok iyi bildi. Halbuki Topaloğlu, Cuma günü kendinden oldukça emindi.

Polis Metodu

O gün, Topaloğlu oldukça sinirliydi. Sinirliydi ama, ne de olsa eski bir polis olarak sinirliğini gizlemesini biliyordu. Meclis koridorunda ayak üzeri yakalandığı gazetecilere ve gazetecilerle birlikte olan iki milletvekiline, Malik Yolaç ile Süreyya Endik -, için dökme- den edemedi. Şayet Meclis gündemine başka bir şey girmez ise, Kadirli Kaymakamı Mehmet Can hakkında verilen bir sözlü soruya cevap verecekti. Cevap verecek ve soruyu soran milletvekillerinin de, Kadirli Kaymakamının da canına okuyacaktı. Öyle diyordu.

Kadirli Kaymakamı hakkında alınmış stürü ile tahkikat kararı vardı. Bu dosyalar mahkemeye sevk edilmişti. Mehmet Canın yolsuzlukları bir iki değildi. Çeltik Komisyonu Başkanı olarak her yıl kendisine bu komisyon parasından birkaç takım elbise yaptırılmıştı. Gene bu komisyon parasıyla otomobil almıştı.

Mehmet Canı tutanlara gelince. Topaloğlu onları da biliyordu. Mehmet Can hâdisesinin üstüne körükle gidemler hep belliydi. Önce Yaşar Kemal yazmıştı. Yaşar Kemal ki, daha 13 yaşında ortaokul-

da okurken helâ duvarlarına orak çekmiş resmi çizdiği için, komünizm propagandası yaptığı için, ağalar tarafından değil, okuldaki arkadaşları tarafından dövülerek Kadirli'den kovulmuştu. Bunun içindir ki, Yaşar Kemal Kadirli'den düşman- nydı. Elbette Mehmet Canı tutacaktı. Zaten diğer gazetelerde de hep müsecceller bu Mehmet Canı tutmuşlardı. Cumhuriyet gazetesi bir de Erol Dalı adında bir muhabir göndermişti. İyi ama, Erol Dalı da amansız bir Topaloğlunu düşman- ıydı. Topaloğlu, Dalının kendisinin düşmanı olduğunu, seçim kampanyası sırasında, loğlu, "Maamafih ben asıl kaynağımı bili- şik odadan kulakları ile duymuştum. Topa-

istedi, yürüdü. Birkaç adım alırgada, bir Millî Emniyet mensubu kendisini bekli- yordu. Onunla birkaç kelime konuştu, da- ha doğrusu fısıldağı ve Meclis Genel Ku- rul salonuna doğru yürüdü.

Meselenin içyüzü

Mehmet Canın Kadirli'den uzaklaştırıl- masının sebeplerini bulmak için Moskovaya kadar uzanmaya nişuni yok- tur.

Mehmet Can Kadirli'de kaldığı 18 ay içerisinde tam 4 defa tâyin edilmek isten- miş, 3 defa kararname çıkmış, bir defa- sında kararnameye girmesi önlenmiş, son defasında ise ağalar galip gelmiştir.

Mehmet Can 30.7.1961 ta Kadirliye gel- miştir, ilk işi tavassutu kaldırmak ve ora- daki köy okulları inşaatıyla dağ köyleri- nin yollarına başlatmak olmuştur.

Nakil haberleri, Aralık 1961 başlarını, da Afşarlar ve Karamüftülerin köylerin- den çıkıp, etrafa dağılmıştır (en uzak dağ köylerine kadar). Tâyin emrinden 1 haf- ta önce aynı şahıslar, tâyinin 1 hafta içe- risinde gelmiş olacağını duyurmuşlardır. Tâyin emri telle 14.1.1961 de vilâyete ge- lir.

TÂYİNİ YAPTIRANLAR:

Ahmet Karamüftüoğlu (CHP Adana Milletvekili) ark ve tavassut imkânsızlı- ğı dolayısıyla, İçişleri Müsteşarına Muh- lis Babaoğlu vasıtasıyla, Babaoğlu Ma- rashlıdır, Maraş çeltikçileri Kadirli ovasın- da ortak çeltik ekerler, araya belki ikinci kişiler girmiş olabilir.

Galip Afşar (Adana Senatörü, eski A- dana D. P. İl Başkanı ve Adana Belediye Başkanı o devirde Adana Valisi Hilmi İnce- sulunun yakın dostu). Başbakanlık Müs- teşarı H. İncesulu vasıtasıyla (ki İncesu- lu bundan önce İçişleri Müsteşarı idi) tâyin işini İçişleri Zât İşleri U Md. Şe- rif Ergen'e "İlham" eder.

Bu suretle tâyin, Bakan Kızıoğlunun bilgisi dışında, ağaların politik mevkilere gelmiş olanlarının bakanlık teşkilâtına direkt olarak tesiriyle yaptırılmıştır.

TÂYİNİN DURMASI:

MBK ve Kızıoğlu durumdan haberdar olur, Kızıoğlu tâyini derhal durdurur, fakat bakanlık teşkilâtı, kararnameyi iptal etmektense, şimdilik Muradiye Kaymakamı sıfatıyla Kadirli'de vazife görmek ve üç ay içerisinde yeni bir kararname ile tekrar Kadirliye verilmesi formülünü ter- cih etmişlerdir (Democles kâhçı). Nite- kim 3 ay geçmeden Kızıoğlu ayrılmış, yerine Nasır Zeytinioğlu geçmiştir.

Kızıoğlu gider gitmez gene aynı dedi- kodular çıkmağa başlar, Mart 1961 so- nunda kaymakamın 1 hafta içerisinde git- miş olacağı dedikodusu Karamüftülerce duyurulur.

5.4.1961 de tâyin emri kazaya gelir (tel emri 4.4.1961), emrin Adanaya ge- lişi Nasır Zeytinioğlu ile Zât İşleri Müdü- rü Şerif Ergen'in Adana seyahatlerine rastlatılır, işten haberdar olduğu zehabı uyandırılır, bu suretle valinin en çalışkan kaymakamını savunması ve verilen söz üzerinde durulması önlenir.

7.4.1961 de durum MBK ve Nasır Zey- tinioğluna akseder, Zeytinioğlunun hiçbir

İlhan Selçuk

Satılan Cumhuriyet

seyden haberi yoktur, teşkilât tarafından kendisine duyurulmamıştır, bakanın da böylelikle ikinci bir defa çeltiği - politi- kaçı ağaların emrindeki İçişleri Bakanlı- ğı teşkilâtının üst kademeleri tarafından atlatılmış ve aldattılmış olduğu açığa çık- mıştır. Durumu öğrenen bakan tâyini der- hal durdurur, ayrıca, bir olup bitti sağ- lamak için M. Can yerine tâyin edilen kaymakamın da naklini durdurur.

9.4.1961 de MBK üyelerinden Sami Kü- çük, Suphi Gürsoytrak, topçu uçaklarıyla Kadirliye gelirler. Günlerden pazar oldu.

Dr. Suphi Baykam

ğu ve kimse geleceklerini bilmediği hal- de âniden büyük bir halk kalabalığı top- lanmıştır, komite üyelerinin ilk oturduk- ları öğretmenler lokalinin bütün camları derdini dökmek isteyen halkın âdeti hü- cumu ile kırılmış, komite üyeleri bunun üzerine belediye bahçesine çıkıp halkla açık bir oturum yapmışlardır. Buradaki sahneleri şahit olan Fikret Ekin'den dinlemek gerekir. Komite üyelerinin halkın dileklerini sormaları üzerine halk tekrar tekrar, ve yalnızca "Kaymakam isteriz!" diye feryat etmiştir, "Peki, o kalacak, başka ne istediniz var?" soru- ları üzerine "Kaymakam, kaymakam, kaymakam kalırsa zaten bütün istekleri- miz hallediliyor" ve "Bizi hâlâ mı ağala- ra ezdireceksiniz" feryatları yüksebnis, ancak Sami Küçük'ün kalkarak "Ağala- rın bugün de başı ezilecektir, yarın da" diye seslenmesi üzerine heyecan biraz yatmıştır.

Bu kalababığın içerisinde AP Başkan Tevfik Coşkun'un hâdiseleri ayakta bü- yük bir dikkatle takip ettiği görülmüş, ve daha sonra "Beklemek lâzım, seçim- leri beklemek lâzım" dediği duyulmuştur. Durum bu arada ayrıca İsmet İnönü'ye de duyurulmuş, bir hukuk devletinin bu şartlarla tahakkuk edemeyeceği, devlet otoritesinin taşradaki parti temsilcileri tarafından ayaklar altına alındıkça bun- dan hukuk devleti anlamı, halkın güveni ve ilgili parti veya partilerin de zarar gö- receği cihetle, parti temsilcilerinin bu ge- kildeki hareketlerinin ve kendi küçük şahsi menfaatleri uğruna, memleket ve parti menfaatlerini baltalamalarına mü- saade edilmemesi gerektiği bir prensip meselesi olarak ele alınmıştır.

Seçimlerden sonra

Seçimlerden evvel ve hemen sonra kay- makamın bu defa artık mutlaka nak- ledileceği dedikoduları gene yayılır, To- paloğlu bakan olunca iş tamamdır.

(Topaloğlu Balmumcudan çıktıktan sonra kaymakamı tekrar tekrar tebrik etmiş, kendisi milletvekili ve Hatay Valisi iken, elinde her türlü imkân olduğu halde, kendi kazasına M. Canın yaptıkla- rından hiçbirini yapamamış olduğunu, kendisine teşekkür borçlu olduğunu defa- larca söylemiş, Balmumcudan çıkmış ol- ması dolayısıyla yanına gelmekten çekin- didini - kaymakama zarar vermemek için - defalarca ifade etmiştir.)

YENİ NAKİL DENEMELERİ:

Topaloğlunun kendi ifadesine göre, kendisi bakan olur olmaz Müsteşar Baha- oğlu ile Zat İşleri Genel Müdürü Şerif

Bu ay bir cumhuriyet satın al- dım. Pahalı bir heves, amma işte o kadar. Çoxtandır canım istiyordum, aldım kurtuldum. Bir mem- leketin hâkimi olmak daha fazla mem- nun edici bir şey sanıyordum.

İyi bir fırsat vardı ve işi birkaç gün- de bitirdik. Reiscumhur çok sıkışmıştı, müşterilerinden teşkil edilmiş vekiller heyeti tehlikeli durumda idi. Cumhuri- yetin kasaları bomboştu, yeniden vergi ihdası, iktidardakilerin devrilmesi, belki de ihtilâl için işaret vermek demek olacaktı. Zaten şimdiden çeteler ku- rup önüne gelene makam ve memuri- yet vâdeden bir general da ortaya çık- mıştı.

Orada bulunan Amerikalı bir acent- e bana haber verdi. «Hacienda»nın nazırı New-Yorka koştı, dört günde mutabık kaldık. Cumhuriyete bir kaç milyon avans verdim ve bundan başka, Reiscumhur ile nazırlarının ve bütün kâtiplerinin aylıklarını devletten aldık- larının iki misline çıkarttım. Buna kar- şılık bana, milletin ruhu bile duyma- dan gümrüklerle tekelleri verdiler. Ay- rıca, Reiscumhur ile nazırlar, memle- ketin bütün hayatının fiilen kontrolünü bana veren bir gizli vesika imzaladılar. Oraya gittiğim vakit bir misafir gibi görünüyorsam da, hakikatte memleketin mutlak hâkimi benim. Bugünlerde, or- du teşhizatın yenilemek için çok mü- him bir yeni avans verdimse de kar- şılık olarak yeni imtiyazlar aldım.

Manzara benim için oldukça eğlen- celi. Meclisler, görünüşte serbestçe müzakere ediyor, kanunlar çıkarıyor- lar, millet Cumhuriyetin müstakil ve muhtar, her için idaresinin kendi irza- delerine bağlı bulunduğunu zannet- mekte devam ediyor. Kendilerinin vehm ettikleri her şeyi -hayatları, varlıkları ve hakları- nihayet bir ya- bancının, yani benim elimde olduğunun farkında değiller.

İstesem yarın meclisi kapatır, ana- yasayı değiştirir, gümrük tarifelerini iki misline çıkartır, mültecileri atabi- liririm. Keyfim isterse, iktidarın imzala-dığı gizli vesikayı neşredek, reiscum- hurundan kâtibine kadar, hükümeti devirebilirim ve elimde olan memleket- te, komşu cumhuriyetlerden birine harp ilân ettirmek de benim için imkânsız değildir.

Bu gizli fakat hudutsuz kudret bana birkaç hoş saat geçirtti. Şüphesiz politika komedyasının bütün sıkıntıla- rını ve mecburiyetini çekmek insanı hayvanlaştıran bir yorgunluktur Fakat perdenin arkasından her istediğin ha- reketi yapan kuklaların ipini çeken bir kimse olmak, zevkli bir meslektir.

Ben bir «mütenekkir» krallık, tehlikede bir küçük cumhuriyetin kralı! Fakat onu ele kolayca geçirebilirim ile ilgililerin bu sırrı gizli tutmaktaki açık menfaatlerini gözönüne getirince, benim cumhuriyetimden daha büyük ve daha çok önemli başka milletlerin farkına varmadan esrarengiz yabancı hükümdarların emri altında, buna benzer bir muhtariyet içinde yaşadıklarını düşünüyorum. Büylesi devletleri sat- tın almak daha çok para isteyeceğinden, benim vaziyetimde olduğu gibi bir efendi yerine, o zaman bir tröst, bir mali sendika, mahdut bir kapitalist veya banka grubu icabeder.

Fakat elimdeki esaslı malûmata göre, bir çok memleket, fiilen, görün- meyen kralların teşkil ettikleri küçük komiteler tarafından idare edilmektedir. Bunları ancak emniyet ettikleri adamları tanır. Onlar da meşru şef rollerini gayet tabii bir surette oyna- maktan geri kalmazlar. *

Yukarıdaki satırları Yirminci Yüzyılın Ünlü İtalyan yazarları- ndan Giovanni Papini'den aldım. Papini 1956 yılında öldü.

Ergen kendisine M. Canın tâyini "İki defa isabetsiz olarak MBK tarafından durdurulmuştur, bunun artık gitmesi lâ- zımdır" gerekçesiyle getirmişlerdir. Ba- kan, tâyinin 1961 senesi sonundaki bir kararnameye konmasını, "kendi kazam- dan başlamam biçimsiz olur" diye geri bıraktırmış, yeni bir formüldeğünümüş, Kadirliye müfettiş gönderilmesine karar verilmiştir.

Müfettiş işi

Müfettişler gelmeden önce Tevfik Coş- kun, müfettiş getiriyoruz, bizim adamlarımızdan müfettiş geliyor, diye duyurma yapmış, müfettişlerin gelme- sünden bir hafta önce bir hafta sonra ge- leceklerini söylemiş, dediği gün de gel-

miştir. İkinci de geliyor, demiş dediği gün o da gelmiştir.

T. Coşkun'un dediği gibi: Adana böl- gesinde mevcut 4 mülkiye müfettişi var- ken, iki müfettiş uzak vilâyetlerden özel olarak getirilmiştir. (Ali Akarsu Anka- radan, Arif Tümer Çankırından). Ali A- karsu son seçimlerde AP Uşak adayı idi ve inkilâptan önce İstanbul Belediyesi yolsuzlukları için (Kemal Aygün) tah- kike memur edilmiş, Belediyeyi tenize çıkaran bir rapor tanzim etmiştir. (In- kilâptan sonra bu işlerde muazzam yol- suzluklar tespit edilmiştir). Müfettişler 16. 12. 1961 de, vilâyete haber vermeden (ki normal değildir) gelirler. Ali Akarsu Mersin Valiliği beklemektedir.

Müfettişlerin tutumu bitaraf değildir,

Bu satırların yayımlandığı kitabın adı: Gog. İş Bankası yayınlarından: E- seri Fikret Adil Türkçeye temiz ve ay- dınlık bir dille çevirmiştir.

Dört yıl önce okuduğum kitabı bir daha gözden geçireyim demiştim... Po- litikanın gürlütüsünden, gazete haber- lerinin şamatasından kitapların dur- muş, oturmuş sayfalarına sığınmak iste- ği... Ama Gog'un sayfaları arasında da hele ikinci Dünya Savaşından sonra pek geçer akçe bir politikanın nefis mizahına raslayınca sütunuma aktarma- dan geçemedim.

Gog, eserin kahramanının adıdır. Birinci Dünya Savaşı sonunda kısa bir süre içind- zengin olmuştu Gog... El'i yaşlarında ve:

«Tam bir cahil iken, çürümüş bir kültürün uyuturucu maddelerinin in- celikleriyle beslenmek istedi.»

Papini, Gog'u bir tımarhanede ta- nımış... Yaşadığı hayat, muvazeneyi bozmuştu. Ama özelliği:

«... başkalarının kendi kendile- rine dahi itirafa cesaret edemeyecekleri en isyan ettirici tasavvurları, iptidai mahlûk samimiyeti ile açıklıyabilesi- dir... Günlük şekilde büyütülmüş vak'a- larında içinde bulunduğumuz medeniye- tin gizli hastalıkları daha kolay görül- mektedir.»

Yukarıda okuduğunuz parça mil- yarder Gog'un bir cumhuriyet satın alma hikâyesidir. Dünya politikası ve ekonomisi hakkında fikir sahibi olan okuyucularımızın, bu nefis mübalağa sanatı içinde büyük gerçekler saklan- dığını sezmemelerine imkân yoktur. Şu satırlara bakınız:

«Bu ay bir cumhuriyet satın al- dım..... Reiscumhur çok sıkışmıştı müşterilerinden teşkil edilmiş vekiller heyeti tehlikeli durumda idi. Cumhuri- yetin kasaları bomboştu, yeniden vergi ihdası, iktidardakilerin devrilmesi, belki de ihtilâl için işaret vermek olacaktı.

Cumhuriyete bir kaç milyon avans verdim.....»

Bu nefis kitabı okuyucularıma sağ- lık veririm

yalnız aleyhte olan şikâyetçileri yazıyor, lehtekileri hesaba almazlar, her hallerin- den bu tutumları açıklar. Tahkik edilen konular hep daha önce MBK zamanında ve MBK üyeleri gelmeden öncesine ait, tahkik edilmiş işlerdir, ki bunların sonun- da o zaman kaymakama takdirmame ve- rilmişdir.

Müfettişler kaymakamı yürütmeye müsait bir şey bulamazlar, halkın heye- canı karşısında 25.12.1961 sabah erken- den kaçarcasına kazadan ayrırlar. Hiç- bir sınıftal bulunmadığı halde "Kaza- da ikilik vardır, kaymakamın gitmesi lâzımdır" formülünü ortaya atarlar.

Yeniden nakil denemesi

Topaloğlu bu saftada: «Ben kayma- ma çok beğeniyordum, fakat ne ya- payım, evvelâ ben bakan olur olmaz, Müsteşar ile Zat İşleri Genel Müdürü ba- na bu tâyini getirdiler, o zaman yapma- dım, benim için doğru olmaz diye, daha sonra bütün mebuslar gelip bu kaymakamı Kadirli'den aldırmanın için bana müca- caat ettiler, ben de müfettiş gönderdim, artık gitmesi şart olmuştur, gidecektir" demmiştir.

Bu saftada, Senatör Sami Küçük duru- mu incelemiş, bahis konusu şikâyetlerin (ki bunlar ağalar tarafından halktan ba- za kimselere kısmen para mukabilinde, kısmen elde etme ve korkutarak yaptırıl- mıştır) hep kendi tetkiklerinden geçmiş eski hâdiselere ait olduğu neticesine var- mıştır.

Neticede kaymakamın, ancak her tür- lü siyasal baskı dışında işleri yönetme- liği çerçevesinde nakil edilebilece-

İçişleri Bakanı Ahmet Topaloğlu

Türk işçisinin dertleri:

UTANÇ BÖLGESİ: II

Sömürme

Bir işyeri düşünün ki orada Türk bayrağı yırtılmakta, Türk işçilerine küfredilmektedir. İşçilerin zaman zaman tekme yemeleri, biçişikte sığınacak bir yer olduğu hâlde yağmur altında tutulmaları, içecek su, yemek yiyecek yer, ısıtacak ateş bulamamaları, bunlar hep o işyerinde rastlanan

manzaralar. Orada çalışanların nasibine zaman zaman yağ başında araçsız kalmak, toz toprak içinde yemek yemek, işe girmek için baraç ödemek gibi haller de geliyor. Şikâyet eden işçilerin hemen işine son verilmektedir. Ücretler çoğu zaman

Sina Pamukçu

eksik ödenmekte, bu durumdan şikâyetçi olanlara da «işsiz adam çok; beğenmezseniz buyrun gidin» denilmektedir. Fazla mesai ücretlerinin ödenmemesi yüzünden şimdiye kadar 300 dava açılmıştır ve 1500 dava daha açmak gerekmektedir. Fakat mahkemeye başvuruların işine son verildiğinden, işçiler korkmaktadırlar. Dava açtukları için işlerinden korulan dört işçiyse, sonradan, «davanızdan vazgeçerseniz, size iş veririm» denmiştir. İşçiler bu söze inamp dâvalarından vazgeçmişler ama, ancak ikisine iş verilmiş, öbür ikisi ise hiç işe alınmamışlardır. İşveren, sigorta primlerini ödememekte, kanunen yapması gereken İş Yönetmeliği yapmamaktadır. Açılacak dâvalardan bir kısmı da sigorta primlerinin ödenmemesiyle ilgilidir.

Bu işyerinden bir örnek daha: İşçilerin hakkını arayan bir işçi temsilcisinin işine son veriliyor. İl Hakem Kurulu, temsilciyi işine geri gönderiyor. Aynı temsilcinin işine tekrar son veriliyor; İl Hakem Kurulu kendisini yine işine geri gönderiyor. Tabii, işverenler, işçilerin hakkını böylesine bir azimle arayan temsilciye gereken cezayı vermek karardadırlar. İşyerine gelen temsilci, ders olsun diye, bir yaz günü tam sekiz saat müddetle güneşin altında bir varillin üstüne oturuluyor. Temsilci hastalamp on günlük rapor alıyor. Şimdi, bu mesele mahkeme önündedir.

Aynı işyerinden bir başka örnek: İşveren vekilinin canı sıkılmış, kendine eğlence arıyor. Bir işçiyi çağırarak, «gıt» diyor, «iş araçlarına bakan nöbetçiden bana bir kürek al». Oysa aynı işveren vekili, daha önce, nöbetçiye, «kimseye kürek vermiyeceksin» buyurmuştu. Eğlence arayan işveren vekili, yine yabancı arkadaşlarıyla birlikte kulübenin arkasına geçiyor ve iki Türk işçisinin birbirine girmesini sadst bir zevk içinde seyrediyor.

Çaresizlik

Bütün bunlar, Manisa ve İzmir çevresindeki füze rampalarının ve Çiğli NATO hava alanının yapımını üzerine alan ve 2.000'e yakın Türk işçisi çalıştıran Morrison Şirketinin işyerinde devam edegelen acı olaylardır. Şimdiye kadar çaresizlik içinde kalan ve ne yapacaklarını pek kestiremeyen işçiler önce Başkan Kennedy'ye telgraf çekmişlerdir (bazıları Kennedy'yi Morrison'a ortak sanmaktadırlar). Gazetelerde bu kanuyla ilgili birkaç haber çıkmış, okadar. Bir de Millî Savunmanın İkinci İrtibat Bürosuna şikâyet edilmiş ama, bu yazıya hâlâ cevap alınmamış.

Öte yandan, Morrison Şirketi, kudret ve paranın verdiği korkusuzluk içinde, Türk Anayasasını ve Türk kanunlarını çiğnemekte devam etmektedir.

Fakat, 2 Nisan 1962 tarihinden itibaren, Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu ve Türkiye Yapı-İş Federasyonu meseleye ekoymuş ve işçilerin haklarını en etkili yollardan aramak için harekete geçmiştir. O gün, Türkiye Yapı-İş Federasyonu Başkanı Tahir Öztürk, yanında Uluslararası Yapı, Tarım ve Yiyecek Federasyonlarının Türk-İş'teki temsilcisi Amerikalı Sendikacı John Thalmayer olduğu hâlde, İzmir'e geliyor. Gerekli incelemeler yapıldıktan sonra, işverenden randevu isteniyor ve Çiğli Havaalanında iki toplantı yapılıyor. Sendikacılar, çalışma şartlarının kötülüğünü, işçinin artık dayanamayacağına ve şirket tutumunun artık değişmesi gerektiğini çok açık bir şekilde bildirerek işverene bir toplu sözleşme önerisi sunuyorlar. İşveren, cevap vermek için mühlet istiyor. Toplantı, 13 Nisan 1962 günü tekrar buluşmak üzere, dağılıyor.

Avukatın kurnazlığı

13

Nisan 1962 günü saat 13.30'da ikinci toplantı başlıyor. Bunda da, birincisinde olduğu gibi, işçileri, sendika temsilcileri ile birlikte, demokratik usullerle seçilmiş iki işçi, S. Kşucu ve Z. Tamış temsil ediyor. Bu defa, işverenlerin başında yeni bir adam var: Tahran'dan ivedilikle getirilmiş şirket avukatı Conraw Toplantının başlamasıyla birlikte, sendikayı temsil eden beş kişiyi zorla havaalanı dışına çıkartılması bir oluyor. Bu arada giriş izin kurları da ellerinden alınıyor. Maksat, sendika temsilcilerini aradan çıkarmak ve işçileri kendi işverenleriyle başbaşa bırakmaktır. Sırf böyle bir durumu önlemek ve işçi haklarının daha iyi savunulmasını sağlamak amacıyla gelen sendika temsilcileri durumun açıklanmasını istiyorlar. Aldıkları cevap şu: «Alay komutanının emri böyle!» Oysa, ertesi gün, adigeçen Komutanın Amerika'da olduğu öğreniliyor...

Sendikacılar, halen bir basın toplantısı yaparak, bu davranışın Türk Anayasasını ve Türk kanunlarını çiğnemek demek olduğunu halk efkârına duyuruyorlar. Çalışma ve Millî Savunma Bakanlarına, Türk İş'e ve Hür Dünya Sendikalarına telgraflar çekiliyor.

Amerikalı İşverenler, çok şaşkın, bunun böyle olacağını önceden bilmiyorlarmış ve sendikacıların kovulmasında kendilerinin hiç payı yokmuş gibi davranıyorlar. Sendikacılar da, herkesi kendileri gibi dürtüş bildiklerinden, bu defa Havaalanı dışında başka bir görüşme teklifinde bulunuyorlar. İşin gerçeği de bundan sonra ortaya çıkıyor.

Avukat Conraw, üçüncü toplantıda, sendika falan tammadığını, işçilerin durumlarının çok iyi olduğunu, sendikacıların Şirkete mücadeleye girişmeden önce Türk işverenlerin çalıştırdığı işçileri sendikah hâlde sokup ancak ondan sonra böyle yabancılarla uğraşmaya başlamaları gerektiğini hiç çekinmeden açıkça söylüyor. O zaman, sendikacılar, Tahran'dan gelen bu parlak fikirlî yabancı avukatın Türkiye'deki uyanıktan habersiz olduğunu ve 27 Mayıs devriminden sonra bu uyanışın hangi çevrelerce desteklendiğini bilmediğine iyice kanaat getiriyorlar.

Bu iş yerindeki durum gün geçtikçe kötüye gitmektedir. Sendika, bundan böyle çıkacak karışıklıklardan sadece işverenin sorumlu olacağını ikinci bir basın toplantısı ile halk efkârına açıklıyor. Bu basın toplantısından bir gün önce yapılan genel işçi toplantısında da, Morrison Şirketinde çalışan işçiler, kanunla tanınan haklarını almağa azimli olduklarını ve Türk, Amerikan, İngiliz, Fransız ne ulustan olursa olsun, hiç kimsenin kendilerini sömürmesine artık izin vermiyeceklerini bildirmişlerdiler.

Şimdi, bu olaylar karşısında okuyucularından soruyorum: Bütün bu olaylar karşısında susmak mı, yoksa, sendikaların çevresinde kilit olmuş, Morrison Şirketinde çalışan Türk işçilerinin yardımına koşmak mı gerekir? «uraya geliyor, işsizlerimize iş veriyoruz, sizin için NATO Hava alanı kuruyoruz, daha ne istiyorsunuz?» demeğe getiren bu sömürçüleri haklı görecek misiniz, yoksa, «biz Türk işçisinin insan haysiyetinden mahrum bırakılmasını, Türk işçisinin sömürülmesi pahasına hava alanı yapılmasını istemiyoruz» mu diyebilirsiniz? Türk işçisinden yana olanlar, şimdiden gerekli yerlere şiddetli protesto telgrafları yollamağa başlamışlardır bile. Bu arada Ankara'daki Amerikan Büyükelçisine de hayli şikâyet telgraflarının yağacağı muhakkaktır. Türk basınının da bu kampanyaya büyük ölçüde katılacağı şüphesizdir.

Avukat Conraw, siz de lütfen Tahran'a dönünüz ve onları bir kabusmuş gibi kabul ediniz.

PORTRELER

Sahte milliyetçilerden biri daha ...

1960

yılıının Mayıs ayının ortasına yaklaşmış günlerinden birindedir. İstanbul Üniversitesi bahçesinde Üniversiteli gençler, «Olur mu böyle olur mu?» diye ortaya çıkmışlar, kurşunlanmışlar, copllanmışlar, şehitler, gaziler vermişler. Ankara kayıyor. Siyasal Bilgiler Fakültesinde, yumruklarından başka silâhları olmayan öğrencilerin üzerine yayılm ateşler açılmış, Ankaranın Hürriyet Meydanı, o zamanki adı ile Kızılay meydanı her akşam, Türk milletinin hürriyet uğrunda bir yeni hamaset örneği ile süsleniyor. 335 k. olayları olalı daha haftasını bulmamış. İzmirde gençlik şahlanmış, Anadolu kayıyor. Bir zulüm idaresi son günlerini yaşamakta.

Türkiye tek bir vücut olmuş, kalbi «Hürriyet, Hürriyet» diye çarpıyor. Nabız, «Hürriyet, Hürriyet» diye atıyor. Zulüm idaresinin sürdürücüleri ve masa-ları hariç, Türk milleti bir bütün.

İşte, o günleri şöyle bir hatırladuktan sonra gelelim, irkçılığın, Türkçülüğün, milliyetçiliğin, vatanseverliğin, ahlakın, namusun, faziletin ticaretini yapan kafatası üçüncülerinden birine. Günlerden 11 Mayıs 1960. Millet bir bütün ya, milletin kalbi sadece hürriyet diye çarpıyor ya, işte o günlerde, Demokrat Partinin Samsun İl Başkanı olan Doktor Tevetoğlu Fethi'nin iştiğal mevzuu sudur; DP Genel Başkanlığına, İçişleri Bakanlığına, Bayındırlık Bakanlığına, Samsun Valiliğine ve bir Samsun milletvekiline yazılan bir resmi yazıdan satılır:

«Evvelce Erkek Sanat Öğretmeni iken vazifesinden ayrılarak Samsun'da tesis edilen Radar Grubunda tercümanlık vazifesi ile Amerikalılar içine sokulmuş Hüseyin Erçelik adlı şahıs emniyet teşkilâtlarımızın üzerinde dikkatle duracakları şüpheli bir kimsedir.

Bu şahsın Amerikalı askerî ve sivil porsenelerle hükümetimiz aleyhinde Amerikalıların bu iktidara güvenmemeleri hususunda ileri geri konuşarak propagandalar yaptığı sabittir.

Hüseyin Erçelik, Orhan Arıkan ve Amerikalıların satış mağazasında çalışan Bayan Özlü (Cevat Özlü kızı) müfrit Halk Partililerdir. Ve bu mahrem askerî müesseseye alınan Türk işçi ve müstahdemnin Halk Partili olmalarını bilhassa dikkatle ve hasasiyetle temin ve takip etmektedirler. Evlerinde Amerikalılarla tertip ettikleri içkili, danslı ve sairli partilerde bu plânlı ve maksatlı

partizanların ve mühim, mahrem müessesedeki personeli avlamak için gösterdikleri faaliyetler cümlesindedir. Ayrıca Hüseyin Erçelik CHP tarafından şehrimizde neşredilmekte olan ve her nüshasında türlü yalan, tezvirat ile fikirleri teşviş eden bir yıkıcı ve müfsit gazetedeki (Halkın Sesi) sahip ve mesul müdür bulunmaktadır. İki günden beri Hüseyin Erçelik muhtelif kimselere Hava ve Kara Kuvvetleri Kumandanlarımızın istifâ ettikleri haberini ecebî radyolarla atfen yaymaktadır. Kız Enstitüsünde öğretmen olan eşinin öğretmenler ve talebeler arasında kocasının faaliyetlerine müvazî müfsit propagandalarda bulunduğu sabittir.

Yukarıda arzulanan hususlara süratle ve dikkatle nazara alınarak gerekli tahkikat ve takibatın yapılmasına ve bilhassa millet ve memleketimizin müdafası bakımından son derece mahrem ve ehemmiyetli olan bu askerî tesislerde SİYASİ ve AHLAKİ ZAAFLARI SABİT YKUARDAKİ İSİMLERİ GEÇEN Hüseyin Erçelik, Orhan Arıkan ve Bayan Özlü başta olmak üzere diğer şüpheli ve müseccel siyaset kundakçılarının derhal uzaklaştırılmaları hususunun ehemmiyetini yüksek takdirlerinize arz ederim.

Evet, Abdülhamit devri jurnalcılarına taş çıkartan bu satırların yazarı, bu millet bölücü, milliyetçinin adı Tevetoğlu Fethidir.

Mahkeme kararı ile kapatılan İlk Milliyetçiler Derneğinin Samsun Şubesi başkanı olduğu yıllarda, duvarda asılı duran Atatürkün resmini hisşınla oradan indirip bu büyük milliyetçimiz şimdiki nerededir bilird misiniz? Türkiye Büyük Millet Meclisinde. Tıpkı geçen hafta portresini çizmeye çalıştığımız bir başka ideal arkadaşımız Senatör gibi, Türkiye Büyük Millet Meclisinde ve dokunulmazlık zırhının arkasında.

Tahsil için gittiği Amerika'da ilânihaye kalma sevdalısı, zengin çocuk doktoru. Tevetoğlu, tıpkı diğer üküdâşları gibi, millet bütünlüğüne, halk hâkimiyetine, insanların uyanması, okuyup yazması düşüncelerine düşman bir garip milliyetçidir. Köy Enstitülerine düşmanlığı bunun içindir, ileri hareketlere, Türkiye'nin kalkınması düşüncesine karşı koyması bunun içindir. Daha ne diyelim? Bildiklerimizin hepsini yazsak, harcanan mürekkebe, harcanan kâğıda yazık olmaz mı?

Büyük sermayenin Talepleri

Büyük sermayeyi üç ayda bir bakanlarla karşı karşıya getiren toplantılardan ikincisi haftanın başında Ankara'da yapıldı. Bununun ucundan ötesini görmeyen bizim büyük sermaye, müted üzere, insan hudutlarını aşan şumarık taleplerle ortaya çıktı. Bakanlara sunulan 39 sayfalık raporda, özel sermayenin yapacağı yatırımlardan emin olmasını sağlamak amacıyla, Anayasamızın kamulaştırma ile ilgili 39. maddesinin uygulanmıyacağına hükümetçe ilân isteniyordu! Hükümet hiç değilse belli bir müddet için Anayasamızın 39. maddesini yürürlükten kaldıracaktı!

Radyo konuşmasında sermayenin iradesini millî iradenin yerine ikame eden Vehbi Koç ise, yatırımlardan vergi alınmamasını istedi! Milyoner Koç, böylece ancak özel ihtiyaçları için harcandırdığı mahdud para üzerinden vergilendirilebilecekti. Yani Koçun teklihi büyük sermayenin hiç vergi ödememesini gerektirmektir! Büyük sermayenin menfaatinin

diyolarlar.

Siyasal Bilgiler Fakültesi öğrencileri de Topaloğlu'nu huzuruna polisle çağırılmaktan şaşkın. Topaloğlu polisi davetlerinin ilkinde öğrencilere «Maksadım Kaymakamı terfi ettirip vali yapmak» demiş. İkinci polisi davette ise, işin iş yüzünü bilmiyorsunuz, bu işte ağaların rolü yoktur. Kaymakam çalışandır, fakat bir çok kanunuz işleri, suçları vardır» diye kestirip atmış...

Bu arada Kadiri ağalarının yakından tanıyan C. H. P. Balıkesir Milletvekili Aydın Bolak nedense susuyor. Aydın Bolak, Yaşar Kemal'in «Teneke» romanının kahramanı olan eski Kadiri Kaymakamıdır da...

Bağımsızlar

A.P. içinde tepişme ve darbe, ırkçı turancı ve müfrit ekibin durumunu kuvvetlendirmesi, yuvadan kışalmasıyla da yeniden yavuya dönmesi ile sonuçlanıp af kampanyası şiddetlendiğinde, gidip gidiş olmayarak görmediklerini beyan eden, ama aslında, bir başka türlü siyasî yatırım yapan ve başka bir kapiya yatırıma çalışan bir takım adamdır A.P.

eski M.B.K. cırları hiç bir ilişkileri olmadığını belirttiler. Hareket de iyice dejenero oldu.

Bağımsızlar kafilesine en son katılanların yaptığı tek olumlu iş, Meclis basın odasında tertipledikleri basın toplantısında, A.P. içindeki müfritleri ve kendilerine vefasızlık eden Gümüşpalayı iham ederken bir gerçeği dile getirmek oldu. «Gümüşpala ve öteki müfritler, af diye diye affı geciktirmek istiyorlar».

Plân ve İnönü

Radyoya verilmeden önce, İnönü'nün konuşması son dakikada değiştirildi. İlk metinde, Plân «Mayıs ayı içinde bitecek» deniyordu. Sonradan «Mayıs ayı» çıktı, yerine «bir iki ay içinde» ibaresi konuldu. Bunun sebebi, Batılı dostlarımıza Plânı incelemek için yeter zaman bırakmak olduğu söyleniyor. Bununla beraber, Plânın Mayısı yetiştirmenin güçlüğü de hesaba katmak lâzım Plânlanmanın en zor safhası bundan sonra başlıyor. Sektörler arasındaki karşılıklı alışverişler gözönünde tutularak, 20 sektörde gerekli yatırım miktarları tesbit edilecek. Halbuki sektörler arasındaki alışveriş gösteren tablo bile, henüz tamamlanmış değil.

Eyidoğan Hasanoğlunda

Geride bıraktığımız hafta içinde bir gün Başbakan Yardımcısı Akif Eyidoğan (AP), eski Başbakan vekillerinden Tabii Senatör, Emekli Orgeneral Fahri Özdişek ve Senatörlerden eski Sağlık Bakanı Profesör Rağıp Üner Hasanoğlan köyüne gidip, orada köylüler ve Öğretmen Okulu öğrencileri ile dikkate şayan konuşmalar yaptılar.

Başbakan Yardımcısı, Hasanoğlunda yaptığı sohbette, etrafı gezip dolaylıktan sonra ilk olarak Köy Enstitülerinin kapatılmasından duyduğu üzüntüyü belirtti. Köy Enstitülerinin kapatılması bir hâlâ olmuştur. Şimdi artık okullardan sadece okuma yazma öğrenmiş insanla çıkıyor. Yaşadık da okuma yazma öğretecek insanlar. Halbuki Köy Enstitülerinin kuruluş gayesi ne kadar baykaydı. Eyidoğan, «Memleketimizin elinden iş gelen insanlara ihtiyacı var, bu ihtiyaç da her geçen gün artıyor» dedi.

İNÖNÜ NE YAPACAK ?

İçişleri Bakanı Topaloğlu, çeltik mevsiminin başında, Çeltik ağalarına göz açtırmıyan Kadiri Kaymakamını, bakarlığına tayin yönetmeliğine aykırı olarak Doğuya yolladı. Topaloğlu, kaymakamın naklinde, Çeltik ağalarının rol oynamasını lepat için de; Millet Meclisi kürsüsünden «Çeltikçi akraba» dedi. Halbuki Topaloğlu ve ailesi, tepeden tırnağa kadar çeltiğin içine gümülmüştür. Topaloğlunun seçim kampanyasını yürüten, kardeşinin kayınpederi Tevfik Coşkun, Kadiri'nin suçuna ve toprağına el koyan müthiş bir çeltik müteğallibe'dir. Tevfik Coşkun'ın gelecek sayıda okuyucularımıza tam taenzuz. Şimdilik Çeltik ekimi için bu yıl komisyona müracaat eden Topaloğlunun kardeşlerinin ve diğer akrabalarının isimlerini bildirmekle yetiniyoruz:

4 Sıra No: da kayıtlı 880 dekar :	Rahmi Gürkan
5 Sıra No: da kayıtlı 856 dekar :	Hayri Çamurdağ
6 Sıra No: da kayıtlı 650 dekar :	Fehmi Çamurdağ
7 Sıra No: da kayıtlı 650 dekar :	Meral Ünal
8 Sıra No: da kayıtlı 650 dekar :	Tevfik Coşkun
9 Sıra No: da kayıtlı 650 dekar :	Necati Ünal
10 Sıra No: da kayıtlı 740 dekar :	Mehmet Topaloğlu
11 Sıra No: da kayıtlı 740 dekar :	Abdullah Topaloğlu
12 Sıra No: da kayıtlı 740 dekar :	Dülğar Topaloğlu
13 Sıra No: da kayıtlı 315 dekar :	Sıtkı Coşkun
14 Sıra No: da kayıtlı 315 dekar :	Celil Coşkun
15 Sıra No: da kayıtlı 830 dekar :	Mehmet Topaloğlu
16 Sıra No: da kayıtlı 300 dekar :	Cafer Coşkun
17 Sıra No: da kayıtlı 300 dekar :	Ali Topaloğlu
18 Sıra No: da kayıtlı 300 dekar :	Nahit Topaloğlu
19 Sıra No: da kayıtlı 300 dekar :	Galip Topaloğlu
20 Sıra No: da kayıtlı 300 dekar :	Mehmet Topaloğlu
21 Sıra No: da kayıtlı 1025 dekar :	Hasan Coşkun
22 Sıra No: da kayıtlı 430 dekar :	Muzaffer Coşkun
23 Sıra No: da kayıtlı 430 dekar :	Bekir Topaloğlu
24 Sıra No: da kayıtlı 804 dekar :	Mustafa Topaloğlu
25 Sıra No: da kayıtlı 804 dekar :	Hüsnü Coşkun
26 Sıra No: da kayıtlı 804 dekar :	Rahmi Coşkun
27 Sıra No: da kayıtlı 850 dekar :	Mehmet Topaloğlu
28 Sıra No: da kayıtlı 390 dekar :	Fevzi Sarıbaş V.s. V.s.
- İNÖNÜ. C.H.P. Kurultayında, yalan söylediği için; Kasım Gülekle beraber çalışmıyacağını ileri sürmüştü. Başbakan İnönü'nün şimdi ne yapacağını merakla bekliyo-

CHP Grubunda Yön

Merkez İdare Kurulundan sonra, C.H.P. grubunda da yöne çatıldı. Süreyya Koç, «Halk Partisi gölüküpte Halk Partisi aleyhinde neşriyat var, önlenmeli» dedi. Koç, kürsüde isim vermedi. Fakat kürsüden indikten sonra, «Neymiş o neşriyat?» diyenlere, «Yön» cevabını verdi.

Meselenin en tuhaf tarafı, Süreyya Koçun kürsüden devletçiliği savunması.

Kurucu Aksoy

C.H.P. den ayrılıp ayrılmamak hususunda aylardır karar veremeyen Muammer Aksoy nihayet Çalışanlar Partisinin kurucuları arasında yer almaya karar verdi. Aksoyun parti başkanlığına getirileceği söyleniyor. Bununla beraber, aydınlar Çalışanlar Partisine fazla rağbet etmiyor.

Kabukçuoğlu ağaları

Nevşehirin Kozaklı İlçesinin Kanlıca köyünden gelen Mehmet Ünal ve Hüdaşer Karalar arasında iki vatandaş, ellerinde 140 imzalı bir dileğe ile İçişleri Bakanlığına gidip, dilekçeyi İçişleri Bakanı Topaloğluna vermek istediler. Ama Topaloğlu o sırada, ağaları savunmak için malzeme toplamak ile meşguldür. Bir köy halkını temsil eden gelen iki temsilciyi kabul etmedi. Ünal ve Hüdaşer Karalar dilekçelerini İçişleri Bakanlığı kayıt kalemine verip kaydını yaptılar. Sonra da çıkıp-Ankara sokaklarında gazete bürosu aramaya başladılar. Köylü vatandaşlardı ama, gözleri açılmıştı.

Söyledikleri üzerinde dikkatle durulmaya değerdi. Kanlıca Köyünde ve civarında 18 bin dönüm arazi, tapusu olmadığı halde Kabukçuoğlu ağaları adını alan dört ağa tarafından işletiliyor, toprakların gerçek sahipleri olan Kanlıca'nın bu topraklarda kendi adlarına ekim yapıyorlardı. Ağaların aslında köy hudutları içinde

360 dönüm toprakları vardı, ama 18 bin dönümüne sahip çıkıyorlardı. Köyedeki bu arazi ihlalleri yüzünden son yıllarda dokuz cinayet olmuştu. Köy içindeki bir asayiş karakolu da, köylülerin kendi arazilerinin kendilerinin işlemesine engel olmakta, ağalardan taraflı tutmaktaydı. Kanlıca'nın temsilcileri, ağalardan olduğu kadar karakolun davranışından da el aman demislerdi. Bu karakolu köyümüzden alın götürün diye şikâyet gelmişlerdi. Ağalarla kaymakam başa çıkamamıştı. Bir ara Köye yolu düşen Devlet Bakanı Avni Doğan köylüleri dinleyip onlara hak vermişti ama, Ağalar hak talan dinlemiyorlardı. Köylüler şimdiki karakol kaldırılsın, hükümet bizim işimize karışmasın, biz kendi topraklarımızı kendimiz savunalım, kendi haklarımızı kendimiz alalım diye, Ankara'ya gelmişler bir başka ağaya, Topaloğluna bağ vuruyorlardı!

Bakanlar, özel sektör temsilcileriyle yaptıkları toplantıda

Türkiye'nin menfaatinin ayarını bulmak için, aylarca bakanlık bültenleri yayınlanarak, ihracatı teşvik için de vergi indirimleri yapıldı.

Teklifler devrin havasına o kadar aykırı idi ki yumuşak yüzlü Maliye Bakanı Şefik İnan bile, ihracat indirim talebine «aslında vergisiz yatırım fikrine önce vergi cevabını verdim İnan «Batıda maliye polisleri vardır, insana ahtapot gibi yapıştır» diyerek, miyopluğu düşüncesinde şumarık büyük sermayeyi aydınlatmaya çalıştı.

Devlet Bakanı Feyzioğlu da

Vehbi Koç

«Özel teşebbüs, plânın kalkınma devresine ayak uydurmazsa memleket felâkete gider» sözleriyle, bizim sermayedarları boş yere etraflarını görmeye çağırıldı...

Balarılarını ve Tonaloğlu

Kadiri Kaymakamı meselesi Balarılarının da ağzına düştü. Balarılar:

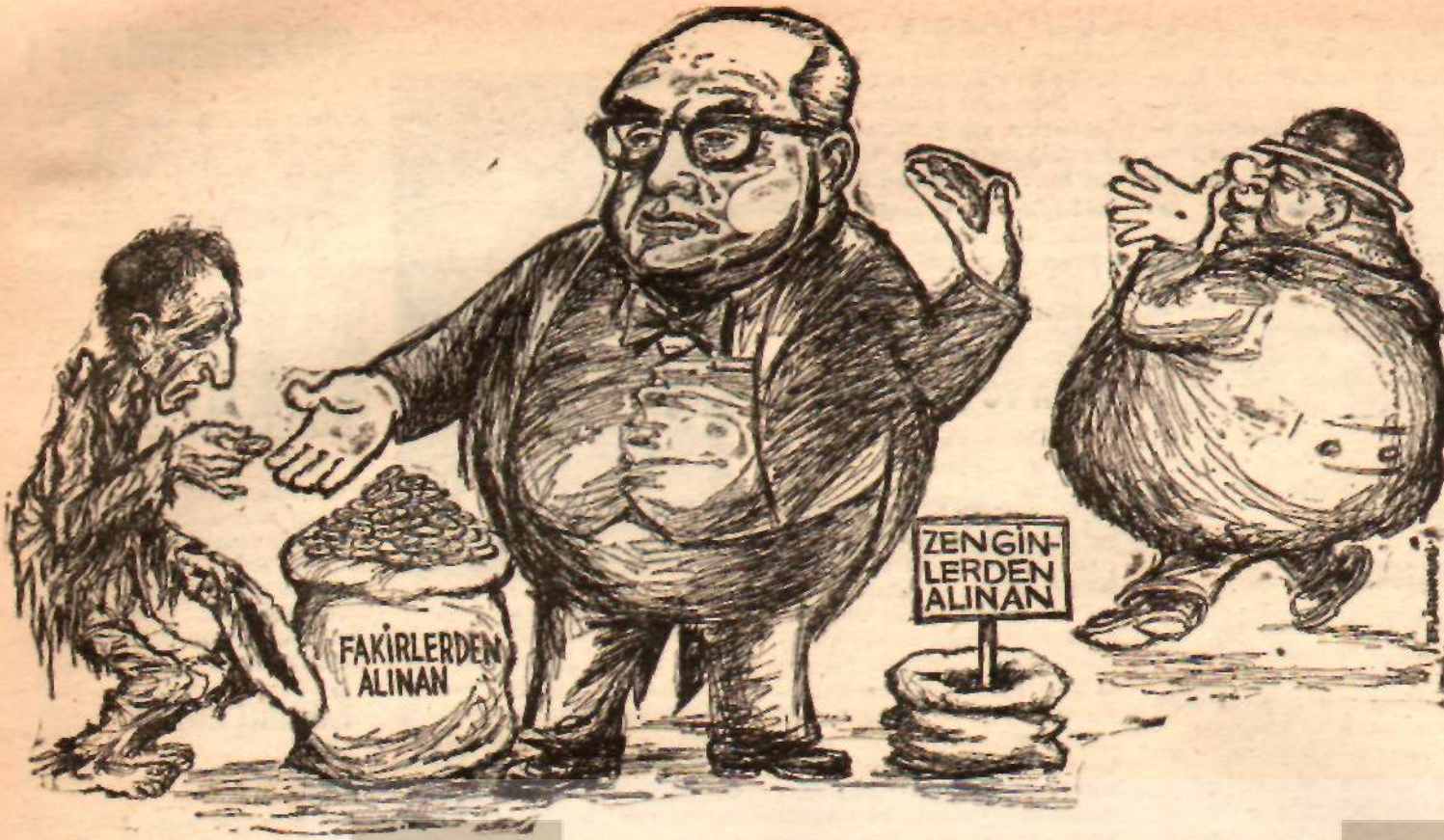
Dahiliye Vekili çoştu Kadiri Kaymakamı uçtu...

YÖN, 18 NİSAN 1962

Avni Doğan

Vergi

Yeni Gelir Vergisi Kanunu Tâdil Tasarısı memur, işçi, subay gibi ücretlileri cezalandırıyor!..

Türkiye, dünyanın en adaletsiz vergi sistemine sahip olan memleketlerden biridir. Maliye Bakanlığı, Gelir Vergisini bu adaletsizliği arttıracak şekilde değiştiren bir tasarı hazırlamıştır. Tasarı zengine indirim, fakire ise zam getirmektedir. Bu tarz bir vergi anlayışıyla ne kalkınma olur, ne de sosyal adalet! Aşağıdaki yazıda bu mesle tefferruatıyla incelenmektedir.

Bu mu reform!

G eride bıraktığımız haftanın sonunda, Vergi reformunu hazırlayan maliyecilerimiz, az gelişmiş memleketlerin mali meselelerini en iyi bilen, dünya çapında meşhur iktisatçı Nicholas Kaldor'un etrafında toplanmışlardı. Konu, vergi reformu idi. Prof. Kaldor, Devlet Planlama Teşkilâtının teşebbüsü üzerine, Vergi reformu projelerini incelemek ve tavsiyelerde bulunmak amacıyla Türkiye gelmişti.

Maliye Bakanlığının yüksek memurları, reform projelerini, özellikle son Gelir Vergisi Kanunu Tâdil Tasarısını, Kaldor'a açıkladılar. Fakat açık sözlü Profesöre, bir yılı aşan çalışmaların mahsulü olan projeleri beğendiremediler. Kaldor, «Böyle reform olmaz» diyordu. «Ben vergi artırıncı projeler bulacağımı sandım. Halbuki bunlar vergi ziyan ettirici tâvizler. Yeni vergiler koymak zorundasınız. Bundan sonraki toplantıda umarım ki, yeni vergileri konuşacağız. Sonra projelerinizde, sosyal gaye güdüldüğünü de görmedim. Gelir Vergisi, servet ve gelir dağılımındaki adaletsizlikleri azaltmalı. Tasarıda böyle bir yön yok.»

Vergi sisteminin verimsizliğini ve adaletsizliğini yakından tanıyan ve reform projelerinin güçlü sınıflara verilen yeni tâvizlerden ibaret bulunduğunu çok iyi bilen Maliye uzmanları, bu haklı tenkitler karşısında fazla bir şey söyleyemediler. Bir iki kemküm etmekle yetindiler. Uzmanlar, pişirdikleri aşığı beğenmeyen aşçıların durumunda idiler.

Reform projesi, büyük ziraatçilerden ve tüccardan gelen tepkiler üzerine hazırlanmıştı. Kurucu Meclisin çalışmaya başlamasından bir kaç gün önce, Millî Birlik Komitesi tarafından çıkartılan vergi kanunları, vergi ödemeye alışmamış bulunan varlıklı sınıflarda geniş tepki yaratmıştı. Bu kanunların teknik bakımın-

dan ufak tefek bazı hataları vardı. Bu hatalar da mübalâğa edilerek, Millî Birlik Komitesinin vergi kanunları aleyhine müthiş bir kampanya başladı. Adına Vergi Reform Komisyonu denilen tâviz komisyonu, bu kampanya üzerine kuruldu. Komisyon, kuruluş sebebine uygun olarak, varlıklı sınıflara geniş tâvizler verdi. Vergi lâfını hiç sevmiyen iş çevrelerinin, reform projelerini benimsemesi ve bir an evvel kanunlaşmasını istemesi, reformun yönünü açıkça göstermektedir. Bununla beraber Reform Komisyonu, Millî Birlik Komitesince, işçi, memur, subay gibi ücretlilere tanınan avantajlara dokunmaya cesaret edememişti. Böylece, zenginlere çok geniş tâvizler veren, fakat fakirlere tanınan haklara da dokunamayan, hattâ ücretliler için ufak çapta bir özel indirim istiyen teklifler ortaya çıkmıştı.

Bunun sonucu, zâten yetersiz bulunan vergi gelirlerinin büyük ölçüde azalması olacaktı. Yeni Maliye Bakanı bu güçlüğü, fakirlerin faydalanacağı, kanunla tanınmış avantajları kaldırarak, bir dereceye kadar yenmesini bildi! Gerçekten, Başbakanlığa sevk edilmiş bulunan yeni Gelir Vergisi Tâdil Tasarısı, güçlü sınıflara oldukça geniş tâvizler tanırken, asgari geçim indirimi yoluyla, dar gelirli-lerin kademeli olarak faydalanacakları kanun hükümlerini kaldırmaktadır. Varlıklı sınıfların vergi nisbetleri geniş ölçüde azaltılırken, dar gelirli-lerin vergi nispetlerine el sürülmemektedir.

Geçim indirimi donduruluyor!

Y üksek gelirlerin ortalama vergi nispetlerinde önemli azalmalar vardır, 75 bin lira yıllık kazançtan itibaren, bu azalış bâriz bir şekilde hissedilmektedir. Meselâ halen 75 bin liralık kazancın ortalama vergisi yüzde 36.5 iken, Şefik İnan'ın teklifinde bu nispet yüzde 29.5 a inmektedir. Demek ki, yüzde 7 nispetinde vergi azaltılmaktadır. 150 bin lira ka-

zançta bu fark yüzde 11 e çıkmaktadır. Halen yüzde 48 vergi ödeyen 150 bin lira yıllık gelir sahibi mükellef, İnan'ın tasarısı kanunlaşırca, yüzde 37 nispetinde vergi ödeyecektir. Bu yarlıklı mükellefe, vergi kaçırmadığı farz olunsa bile, maliyemiz 16 bin 500 lira hediye etmektedir. Kazancı 1

mlion olan mükellefe ise, 50 bin lira hediye verilmektedir. Buna karşılık, dar gelirli-lerin vergi nispetlerini azaltmakta, son derece hasis davranılmıştır.

Bugünkü nispetlere göre, yılda 20 bin liradan az kazanan dar gelirli-lerin vergilerindeki azalma yüzde 11 aşmamaktadır. Son değişikliklere göre, 420 lira aylık iki çocuklu bir memur, ayda ancak 40 kuruş az vergi ödeyecektir! 360 lira aylıklı memurun kazancı ise 1,5 lira olacaktır. Yalnız bu kazanç devamlı değildir: Zira asgari hadlerinin bugünkü seviyede dondurulması yoluna gidilmektedir. Bu yüzden 1963 yılından itibaren, dar gelirli-lerin vergi yükü ağırlaşacaktır. Şöyle ki, Millî Birlik Komitesi tarafından çıkartılan 193 sayılı kanun ile, asgari geçim indirimi hadleri kademeli olarak yükseltilmiştir. Halen iki çocuklu mükellefin yıllık en az geçim indirimi 1620 liradır. 193 sayılı kanuna göre, bu miktar, 1963 te 2520 lira olacak, 1965 te ise 4320 liraya çıkacaktır.

Bu sayede dargelirli mükelleflerin vergi yükü geniş ölçüde azalacaktır. Meselâ 193 sayılı kanun değişmeseydi, yılda 5400 lira kazanan bir işçi veya bir memur hiç vergi ödemeyecekti. Bu dar gelirli-lerin tanınmış önemli bir avantajıdır. Şefik İnan tasarısı, bu avantajı ortadan kaldırarak, asgari geçim haddini 1620 lirada dondurmaktadır. Maliye Bakanı, basın toplantısında, durumu «Bu konuda maalesef, şu anda yürürlükte olan miktarlara nazaran bir değişiklik yapılmamıştır. Çünkü yaptığımız hesaplara göre, en az geçim indirimini bir misli arttırdığımız zaman vergi hasılatından, asgari bir hesapla, 165 milyon lira kaybetmekteyiz.»

Halbuki aynı gerekçeyle, memurların yüzde 15 zammını vermektan kaçınan Maliye Vekili, daha yarlıklı sınıfların vergi yükünü azaltmakta tereddüt etmemiştir. Meselâ zirai kazançlarda, en az geçim indiriminin dışında, bütün çiftçiler için safi kazanç üzerinden 5 bin lira indirim tanınmıştır. Şöyle ki, yılda 10 bin kazanan vatandaş, 1300 lira vergi öderken, 10 bin lira net kazançlı ziraatçı 390 lira civarında vergi ödeyecektir. Adaletsizlik ortadadır. Adaletsizlik bina, arazi gibi gayrimenkullerden kazanç sağlıyan mükellefler bakımından daha açıktır.

Bu kazançlardan, 4 bin lirayı aşmayanlar, hiç bir vergi ödememektedir.

MEMURLAR NE KADAR GELİR VERGİSİ ÖDEYER?

Aylıklar	193 sayılı kanuna göre ödenen gelir vergisi miktarı T.L.				Şefik İnan tasarı
	1962	1963	1964	1965	
360	15.80	8.49	3.73	—	3.30
420	22.20	13.99	9.43	—	7.80
480	33.40	21.49	14.98	0.2	11.90
540	44.65	29.16	21.11	5.99	16.90
600	56.00	41.10	31.14	11.46	21.90
720	78.50	63.14	55.15	25.13	31.95
840	101.00	85.09	77.11	51.12	41.95
960	127.00	107.14	99.07	69.12	51.90
1140	163.30	143.07	135.09	103.07	61.95
1320	214.00	189.81	177.54	139.12	71.90
1500	264.80	243.75	225.75	183.75	81.90
1800	349.40	327.78	315.72	267.66	91.95
2100	434.00	405.72	390.60	345.66	101.95
2400	518.65	495.60	480.72	435.60	111.90

Şefik İnan'ın teklifi, diğer dar gelirli vatandaşlar gibi memurların da önümüzdeki yıllarda vergi yükünde azalmaya sebep olacaktır. Bu azalmaya sebep olan 193 sayılı kanunun değiştirilmesiyle, meselâ 1320 lira aylıklı bir memur, 1963'te

Türkiye'de Amerikan sansürü...

Y erli sansür derdi yetmiş yormuş gibi bir de Türkiye'ye gönderilen ya da gönderilecek Amerikan filmlerine uygulanan Amerikan sansürü var. Bu sansür, Türkiye'de dolar sıkıntısı çekilmeğe başladığı günlerde doğmuştur. 1956 da, iki yıldan beri Amerikan şirketlerine biriken borçlar iki milyon doları bulduğu vakit bunların ödenmesi imkansızlığı belirmiş, Türkiye'ye hiç bir Amerikan filmi gönderilmemesi tehlikesi ortaya çıkmıştı. Bunun üzerine, o zamanki Amerikan büyükelçisinin aracılığıyla Türkiye için de «Information Media Guaranty» programı uygulanmaya başlanmıştır. Buna göre, Birleşik Amerika'nın propaganda işlerini yürüten «United States Information Agency» ile anlaşma imzalayan Amerikan dağıtıcıları, Türk ihalecilerinden filmlerinin bedelini Türk parası olarak alıyorlar. Amerikan hükümeti de bu bedelin 600 bin dolara kadar olanını dolara çevirmek taahhüdüne giriyordu. Her yıl yenilenen bu anlaşmada, her yıl için ayrı bir tutar tespit ediliyor, bunu aşan miktar Türk hükümetince dolar olarak transfer ediyordu. Meselâ son 1960-61 yılı anlaşmasında bu tutar 400 bin dolardı, yani Amerikan hükümeti bu kadar Türk parasının karşılığı Amerikan şirketlerine dolar olarak ödemeği üstüne alıyordu. Ayrıca Türk hükümeti de bunun dışında 400 bin dolar transfer etmeği taahhüt etmişti. Bunun dışında, 1954 ten beri biriken ve 5 Ağustos 1958 de Türkiye'de yapılan devallasyonla üç misline fırlayan borçlar vardı ki, bu da yine «USIA» ile imzalanan anlaşmaya göre, 12 yıllık bir dönemde üçer aylık taksitlerle ödenecekti. Bu, işin mali yönü. Bitiric. «USIA»nın işe karışmasından

dolayı ortaya bir propaganda yönü çıktı. Türkiye'ye gönderilen filmlerin yarı beşlinin döviz karşılığını Amerikan şirketlerine ödeyen «United States Information Agency» ile bunun Türkiye'deki şubeleri «United States Information Service» (USIS), Türkiye'ye gönderilen Amerikan filmlerini süzgeçten geçirmeye başladılar. Önce, «Amerika'yı yabancılara kötü tanıtan» Amerikan filmleri, yıllık ithal listelerinden silinmeğe, gözden kaçıp da Türkiye'ye gitmişse «USIS» tarafından burada gösterilmesine engel olunmaya başlandı. Nitekim 1956-57 mevsiminde gösterilmek üzere Türkiye'ye gönderilen «Blackboard Jungle - Karatahta cengeli» ertesi mevsim «Garment Jungle - Elbise cengeli» «Killer's Kiss Katilin buse» «Written on the Wind - Rüzgâra yazılı» «USIS» tarafından geri çevrildi. Hatta daha tuhaf, Türkiye'ye gelen, sansürden geçen, dublajı yapıp Anadolu sinemalarında gösterilmeğe başlanan «The Big Knife - Büyük bıçak» filmi, «USIS» in baskısıyla, getirici şirket tarafından sinemalardan çekildi. O vakit sinema yazarlarınca yapılan uyarılar üzerine bir süre hızı dinen bu sansür, son yıllarda daha geniş ölçüde uygulanmaya başlandı. Artık, yalnızca «Amerika'yı kötü tanıtan» filmlerin listelerden silinmesiyle yetinilmiyor, bundan başka «Amerikan yaşayış tarzının iyi yönlerini yankılayan, Amerika'yı iyi bir ışık altında gösteren» filmlerin listelerde yer almasına özel bir dikkat harcanıyordu. Bu, propagandanın kibarcasıdır ve bizim sansür tüzüğüne yasakladığı «her hangi bir devletin siyasî propagandasını yapan» hüküme girer. Buna rağmen resmî makamlardan

en ufak bir itiraz yükselmemiştir. Oysa «USIA» ile «USIS» bu sansür işini o kadar azıtmışlardır ki, doğrudan doğruya Amerikan şirketleri bundan sızlanmaya başlamışlardır. Nitekim geçen hafta İstanbul'a gelen «United Artists» in Avrupa ve Ortadoğu Satış Müdürü Auerbacher, bu yıl «USIA» ya sunulan otuz filmlik listeden ancak birine izin verildiğini açıklamıştır. Önemli olan nokta şudur: «United Artists» uzun bir süreden beri hemen yalnız dağıtıcılık işini yapmakta ve bağımsız sinema çalışmalarını desteklemektedir, yani bugün Amerika'da çevrilen en iyi, en bağımsız eserler «United Artists» eliyle dağıtılmaktadır. Buna göre, «USIA» ile «USIS», ya Amerikan propagandasını yapan ya da suya sabuna dokunmayan en «döküntü» Amerikan filmlerinin Türkiye'de gösterilmesine izin vermekte, en iyi Amerikan filmlerini ise yasaklamaktadır. Bunun her bakımdan yersiz ve yanlış olduğu açıktır. Önce şunu belirliyoruz: Bugün «Informational Media Guaranty» programıyla Amerikan filmleri alan yalnız dört ülke vardır: Yugoslavya, Polonya, Güney Vietnam, Türkiye. Oysa, bunlardan Yugoslavya ile Polonya'nın tutumları, Türkiye ile Güney Vietnam'ınkinin tamamiyle karşıtıdır. Yugoslavya ile Polonya'ya gönderilecek filmlerin seçimini «USIA» ile «USIS» yapmazlar, aksine bu ülkeler kendi topraklarında gösterilecek filmleri kendileri seçerler, istemediklerini de almazlar. Yılda 400 bin dolarlık döviz transferi karşılığı propaganda ihtiyacı satmak, buna karşılık en «döküntü» filmleri almak akıl kârı sayılmaz. Kaldı ki, Türk film getirici şirketleri ve Türk seyircisi, Türkiye'ye gelen filmlerin bedelini Türk parası olarak kurusu kurusuna ödemektedir. Dövizin transferi için şu ya da bu «komünizmin» bulunması onları hiç ilgilendirmez ve kötü mal satın almaya, kötü film seyretmeye, açık bir propagandaya konu olmağa yeter sebep sayılmaz. İnanın, Nasrettin Hoca hikâyesindeki gibi «Al abdestini ver pabucumu» diyeceği geliyor.

Nijat Özön

manda Amerikanvari şaşaya yer vermektedir. Titov'un güzel karısıyla samimi resmî özel hayatının resimle halka sunulması, bu ilk fazmonotu Doğu dünyasının ilk batıvari kahramanı yaptı.

Kütle kültüründe fevkalâde bir fetheci, baştan çıkarıcı vardır. Tabii, mukavemeti dikkate almak lâzımdır. Çin gibi bazı milletler buna toptan kapalıdır. Diğer bazılarında din, devlet, alle bu istilâcı önelerler «Her şeyden önce istihlal» gibi ideolojiler bu kültürü yasaklar. Kültürün mahiyetinde millîlik, devlete ait olmak, biriktirici olmak sıfatları yoktur. Özü sevgiye ait (sadakat, aşk), tahayyül edilen (maceralar, hürriyetler), veya maddî (refah) ihtiyaçlardır. Fakat bu aynı zamanda onun fetheci kuvvetidir de içtimai ve teknik gelişmenin yeni hayat şartları yarattığı ve eski geleneksel kültürlerin yıkıldığı yerde yeni şahsî ihtiyaçlar, konforun saadetini ve refahın artırılması için.

20. Asırda, refah ve saadet ihtiyaçları yayıldıkları ölçüde kütle kültürünün evrenselleşmesine yardım ediyorlar. Buna karşılık kütle kültürü de bu ihtiyaçları yayıyor. Yeni kütle kültürünün yayılması sadece bir yeni medeniyetin dünyaya yayılmasından meydana geliyor, üstelik bu yayılmayı geliştiriyor.

Kütle kültürü folkloru tamamiyle yok etmiyor: eskilerini kozmopolit bir yeni folklorla dolduruyor: Kapak erkekleri, kapak kızları, rock and roll, samba, şarkılar, radyo ve televizyon oyunları vs. Bu yeni kozmopolit folklor kendisiyle birlikte mahalli millî ve etnik folklor parçalarını da sürükleyiyor: Bir mânasıyla ev-

Brigitte Bardot

rensel bir yapı meydana getirmek için birleşen bir folklorlar kırmesidir bu: Zencî — Amerikan asıllı caz, napoliten şarkı, elevator neğmeleri (sambalar, bayanlar,

cha-cha-cha'lar), ifyed, Pire çocukları, Mustafa, bütün bunlar Avrupa Amerika, Asya, Afrika, Okyanusyada plâk kutularında bulunur.

YELKEN

Bu sayıda

S. Eyüboğlu, Adalet Cimcoz, Şükran Kurdakul.

Posta kutusu 539 Galata

SİNEMA HABERLERİ

A.B.D.

1961 yılında Amerika Birleşik Devletleri'deki sinema çalışmaları için Oscar ödülleri 9 Nisanda dağıtılmıştır. Bu 34 üncü Oscar dağıtımı şöyledir: En iyi film: «West Side Story — Batı mahallesi öyküsü» (Rejisor: Robert Wise, Jerome Robbins) — En iyi erkek oyuncu: Maximilian Schell («Judgement: at Nürnberg — Nürnberg'te yargı», Stanley Kramer) — En iyi kadın oyuncu: Sophia Loren («Due donne — İki kadın» adlı İtalyan filmindeki oyunu için, Vittorio de Sica) — Yardımcı erkek oyuncu: George Chakiris («Batı mahallesi öyküsü») — Yardımcı kadın oyuncu: Rita Moreno («Batı mahallesi öyküsü») — Rejisor: Robert Wise ile Jerome Robbins («Batı mahallesi öyküsü») — Kamera çalışması (siyah-beyaz): Eugen Shuftan («The Hustler — Becerikli») — Kamera çalışması (renkli): Daniel J. Fapp («Batı mahallesi öyküsü») — Senaryo (orijinal): William Inge («Splendour in the Grass — Çimendeki ihtiyas»), Elia Kazan) — Senaryo (adaptasyon): Abby Mann (Nürnberg'te yargı) — Beste (müzikli film): Saul Chaplin, Johnny Green, Sid Raymond, Irwin Kostal («Batı mahallesi öyküsü») — Beste (dram ya da komedi filmi): Henry Mancini («Breakfast at Tiffany's — Tiffany's de kahvaltı», Blake Edwards) — Şarkı: Henry Mancini ile Johnny Mercer (Tiffany's de kahvaltı) — Kısa konulu film (canlı-resim): «Ersatz» (Yugoslav filmi) — Kısa konulu film (oyunculu): «Seawards the Great Ships — Denizle doğru büyük gemiler», Hilary Harris, İngiliz filmi) — Dokümanter (uzun): «Le ciel et la boue — Gök ve çamur» (Pierre-Dominique Gaisseau, Fransız filmi) — Dokümanter (kısa): «Project Hope — Umut tasarısı» (Frank Bibas) — En iyi yabancı film: «Sasom i en spegel — Ka-

ranlık camda öte» (Ingmar Bergman, İsveç filmi) — Montaj: Thomas Stanford («Batı mahallesi») — Kostüm (siyah-beyaz): Piero Gherardi («La dolce vita — Tatlı hayat», Federico Fellini, İtalyan filmi) — Kostüm (renkli): Irene Sharaff («Batı mahallesi öyküsü») — Sanat direktörlüğü (siyah-beyaz): Harry Horner ile Gene Callahan («Becerikli») — Dekor (siyah-beyaz): Albert Brenner («Becerikli») — Sanat direktörlüğü ve dekor (renkli): Boris Leven, Victor Gangolin («Batı mahallesi öyküsü») — Ses kaydı: Gordon Sawyer («Batı mahallesi hikâyesi») — Özel etkiler (görüntü): Bill Warrington, The Guns of Navarone — Ses kaydı: J. Leo Thompson — Özel etkiler (ses): Vivian C. Greenham («Navarone topları») — Özel jüri ödülleri: Yapımcı Stanley Kramer, rejisor George Seaton, koreograf Jerome Robbins, «20 th Century-Fox» idarecisi Fred Metzler, «Warner Brothers» reklam müdürü Bill Hendricks.

Hollywood'un emekli ve en verimli rejisorlarından Michael Curtiz 11 Nisanda öldü. 1888 yılında Budapeşte'de doğan, Macaristan, Avusturya, İtalya, Almanya, İngiltere'de filmler çeviren Curtiz, 1926 da Hollywood'a yerleşmişti. En kötü filmlerden en iyilerine kadar her çeşitten film çevirmeği başaran Curtiz'in önemli eserleri «Angels With Dirty Faces — Kirli yüzlü melekler» (1938), «The Breaking Point — Denizciler kasırgası» (1950), «Hemingway'in «To Have and Have Not» adlı romanından), «Mildred Pierce — Ömre bedel kadın» (1945), en «popüler» eserleri arasında da «Captain Blood — Kanlı korsan» (1935), «The Adventures of Robin Hood — Robin Hood» (1938), «Casablanca — Kazablanka» (1942) vardı.

Mahalli renk, tadı, koku, hava yok oluyor. Kültürel mahsül, kültürel konser ve yayılıyor.

Bu kozmopolit kültürün iki gövdesi var. Gövdelerden biri bütün medeniyetler için ortak. Öbürü ise, şahsî saadetini arayan, daha iyi yaşamak isteyen ve evrenselleşen yeni bir modern insan tipinin çıkışını temsil ediyor.

Dunun için kütle kültürü Asya ve Afrika'ya kolayca yayılıyor. Oralarda, Batıda önceden gelişmiş, yeni yeni ihtiyaçlar uyandırıyor. Kütle kültürü, her alanda kültürel örnekler götürüyor. Aşkî münasebeller, güzellik, gayime, teşhir etme, şehvet görgü; evdöşemesi gibi. Bu kişilik örnekleri çabuk tutmaktadır. Zira onlar, hızla yükselen dünya çapındaki büyük teknişyen medeniyetinin kültürel tarafını temsil etmektedir ve bir kurtuluş müjdesi görünmektedir.

Burada bir soru aklı geliyor: Batı toplumlarında, ekonomik değişiklikler, özellikle sanayileşme hareketi zihniyetleri değiştirdi. Az gelişmiş Dünyada ise, en başta sinema ve radyo olmak üzere haberleşme sanayii, bu çok hafif sanayi, toplum değişmeden, zihniyetlerde ihtilâl yaratmaktadır. Batıda, kulak ve göze hitaben kültür gelişmeden önce, okuma yazma meselesi çözülmüştür. «Fakir Dünya» da durum, tersinedir. Geniş çapta kura cehillikçe rağmen, göz ve kulağa hitab eden kültür yayılmaktadır.

Tezaf buradadır. Bir taraftan, dünya yüzünde Amerikan hayat tarzı veya burjuva Ferdîyetçiliği değerleri yayılmakta, diğer taraftan bu kültür, Fakir Dünyanın uyanışını sağlayarak, burjuva hakimiyetinin ve Amerikan üstünlüğünün tahrîp edici bir rol oynamaktadır.

YÖN, 18 NİSAN 1962

Bu filmi yapmakla ve memleket gerçeklerini apaçık göstermekle vatana hizmet ettiniz. **CEMAL GÜRSEL**

Cumhurbaşkanı

Milliyet
Kudrēt
Gürsel, "Yılanların Öcü" adlı eserini beğendi
Yeni Sabah
YILANLARIN ÖCÜ
heyecanla
AKSAM
DÜNYA
Son Havadis
Son Saat
Hür Vatan
YON
Ekspres

YILANLARIN ÖCÜ

36 Sinemada birden başladı